

Brêge foar de takomst: 80 jier befrijd

Ryptsjerk: Oerlibje yn Oarlochstiid – 1940 - 1945

Wy fiere dit jier dat wy 80 jier gjin oarloch yn ús lân ha. In oarloch dy't noch altyd by minsken trochlibbet en eins ek net fergetten wurde mei. Hoe kin it dat minsken inoar safolle leed oandogge? Dat wie doe (1940-1945) mar ek no – tink oan al it geweld yn 'e wrâld.

Dit boekje jout in byld hoe't minsken yn Ryptsjerk in plakje fûnen om't har libben gefaar rûn of om't se harren skûl hâlde moasten foar de fjân en minsken dy't in plakje fûnen om ta rêst te kommen.

Wy ha gebrûk makke fan it oersjoch fan Jan Stavenga, oanfolle troch Geert Oosting en Jan van der Kooi, wêr oft ûnderdûkers en of evakuees sitten ha.

Op de kommende siden stiet te lêzen op hokfoar adressen minsken ûnderbrocht wiene. Fan dizze adressen is in route makke. Lâns de route steane buordsjes mei in nûmer. In buordsje mei in reade stip binne de ûnderdûkers en mei in blauwe stip de evakuees.

Op freedtejûn 11 april steane wy stil by 'de Stien', Fryslân is dan 80 jier lyn befrijd. Op dy jûn is d'r yn 'De Einekoer' in muzykjûn mei Jaap Mulder. Hy sil mei de skoalbern by 'de Stien' in liet sjonge. De muzykjûn is fergees tagonklik foar alle ynwenners fan Ryptsjerk!

De skoalbern ha ferline jier al tekeningen makke en gedichten. De foarkant is makke troch Elise van der Zwaag.

Op snein 4 maaie is moarns om healwei tsienen in tsjerketsjinst yn 'De Einekoer' mei nei ôfrin kofje/teedrinken. Dûmny Janny van Dijken út Hallum sil foargean yn dizze tsjinst. Jûns is d'r in betinking by 'de Stien'.

Wy hoopje sa in brêge foar de takomst te meitsjen.

*De tariedingsgroep,
Pytsje Cuperus, Wiebe van der Hout, Anja de Jong en Douwine Reitsma*

We vieren dit jaar dat we 80 jaar geen oorlog in ons land hebben gehad. Een oorlog die nog altijd bij mensen doorleeft en eigenlijk ook niet mag worden vergeten. Hoe kan het dat mensen elkaar zoveel leed aandoen? Dat was toen (1940-1945) maar ook nu – denk aan al het geweld in de wereld.

Dit boekje geeft een beeld hoe mensen in Ryptsjerk een plekje vonden omdat hun leven gevaar liep of omdat ze zich schuil moesten houden voor de vijand en mensen die een plek vonden om tot rust te komen. We hebben gebruik gemaakt van het overzicht van Jan Stavenga, aangevuld door Geert Oosting en Jan van der Kooi, waar onderduikers en of evacués hebben gezeten.

Op de komende pagina's staat te lezen op welke adressen mensen ondergebracht waren. Van deze adressen is een route gemaakt, langs de route staan bordjes met een nummer. Een bordje met een rode stip zijn de onderduikers en met een blauwe stip de evacués.

Op vrijdagavond 11 april staan we stil bij 'de Steen', Fryslân is dan 80 jaar geleden bevrijd. Op die avond is er in 'De Einekoer' een muziekkavond met Jaap Mulder. Hij zal met de schoolkinderen bij 'de Steen' een lied zingen. De muziekkavond is gratis toegankelijk voor alle inwoners van Ryptsjerk!

De schoolkinderen hebben vorig jaar al tekeningen gemaakt en gedichten. De voorkant is gemaakt door Elise van der Zwaag.

Op zondag 4 mei is 's ochtends om 9.30 uur een kerkdienst in 'De Einekoer' met na afloop koffie / theedrinken. Dominee Janny van Dijken uit Hallum zal in deze dienst voorgaan. 's Avonds is er een herdenking bij 'de Steen'.

We hopen bij te dragen een brug naar de toekomst te leggen.

*De voorbereidingsgroep,
Pytsje Cuperus, Wiebe van der Hout, Anja de Jong en Douwine Reitsma*

Onderduikers

Er waren meerdere redenen om onder te duiken. Joden doken onder om te ontkomen aan de door Hitler georganiseerde genocide. Oud-militairen doken onder om te ontkomen aan internering als krijgsgevangene, jonge mannen doken onder om te ontkomen aan de Arbeitseinsatz, mensen die werden verdacht van illegale activiteiten doken onder om gevangenisstraf of de kogel te vermijden. Volgens onderduiker Klaas Woudstra zijn er eind 1943 en begin 1944 zeker meer dan 10 andere jongens ondergedoken bij boeren in Rijperkerk.

Een groep jonge mannen verbleef in bootjes in het natuurgebied 'De Wielen'. Op een keer waren ze verraden en moesten ze via de Ryptsjerkervaart naar 'it Noard'. Hiervoor moesten ze door een draaibrug en daar hadden ze hulp bij nodig. De brugwachter Bosma en zijn gezin hielp de 'bootvluchtelingen' om door de brug en langs de kroeg aan de Binnendijk en Eben Haëzer (waar Duitsers zaten) te komen.

Breedijk 16 rood 1

Albert van der Veen en zijn vrouw Grietje van der Veen-Hamsma lieten in 1935 een huis met bakkerij bouwen. In eerste instantie was dit huisnummer 61c, nadat later de straatnamen kwamen werd dit Breedijk 16. De onderduikers hebben ondergedoken gezeten op huisnummer 61c.

In de oorlogsperiode zat Albert van der Veen in het verzet, dat was ook de reden dat er een aantal keren onderduikers in het huis zaten. De onderduiker op de foto, is een jonge Joodse man waarvan de foto in de achtertuin van Breedijk 16 gemaakt is, helaas is er weinig over hem bekend, Geert Oosting is daarom ook naarstig op zoek naar meer informatie

De onderduikplek is er nog en na toestemming te bezichtigen. De kruipruimte is in de hal, deels onder de trap, onder de trap is de kelder en daar zit ook het toegangsluik. Om eronder te komen moet je wel een beetje lenig zijn en met name als je er een paar uur hebt gelegen.

Het luik onder de trap en het gat in de kruipruimte.

Nieuwlandsweg 9 en 20 rood 2 en 3

Op de boerderij van het gezin van Douwe Sibma en Tryntsje Sibma-de Vries (nu *Il Casale*) was Albert Sibma (oomzegger van Douwe) ondergedoken. (1)

In een interview met Roelie Sibma door Tseard Hoekstra komt het volgende citaat (Doarpslibben Ryptsjerk 45° jiergong Hjerst 2023):

'Roelie har heit Albert Sibma (1925) út Suwâld wie yn de oarloch ûnderdûkt by syn omke en muoike Douwe en Tryntsje Sibma. Der wiene in protte ûnderdûkers op it Nijlân en har mem hat wol sein dat it nettsjinsteande de oarlich in gesellige tiid wie. Ek sy moast de Dútsers yn Ryptsjerk helpe mei ierappels skilen. Har heit en mem ha elkoar yn de oarlochstiid kennen leard.'

Bij de familie Langhout op **nr. 20** zaten twee onderduikers. (2) Eén daarvan was Jelle Weiland. Hieronder zijn registratiekaart.

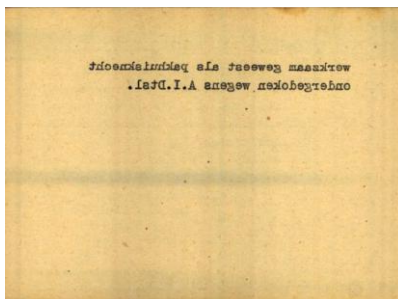
REGISTRATIEKAART.

L.O. Friesland.

Naam en voornamen: Weiland, Jelle
Geboortedatum en -jaar: 23 Jan. 1911
Officiële woonplaats: Leeuwarden
en adres: Asaleastraat 27
Duik-adres: Langhout, Rijperkerk
Toekomstig adres: Lwd. Asaleastraat 27
Naam verzorger: Vreeswijk

Behandeld op Onderduikers-bureau
te Lwd. den 15 Mei 1945.
Doorgezonden naar Onderduikers bureau
te den 1945.

(Op achterzijde kort resumé, over te nemen v/h Registratie-formulier).

De woning fungeerde als een soort 'signaalpost', als er een witte doek buiten hing, was het onveilig. De bevoorrading van de jongens in het achterland kon dan niet doorgaan.

Oosterdijk 9 en 10 **rood 4 en 5**

Op Oosterdijk 9 hebben van 17 juli 1943 tot 16 december van dat jaar drie jonge mannen ondergedoken gezeten bij de familie Hoekstra op hun boerderij: Joop Koopman (uit Rotterdam, onderduikend voor de Arbeitseinsatz), Denis Hensen (uit Rotterdam, idem) en Jan Haijtema (uit Alkmaar, onderduikend voor krijgsgevangenschap als oud-militair). (3)

Nr. 10 bij gezin Antonides zaten ook onderduikers, namen zijn ons niet bekend.

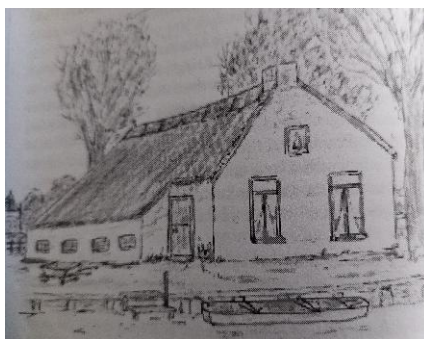
Binnendijk 6, 16 en 100 **rood 6, 7 en 8**

Na een half jaar ondergedoken te zitten bij zijn zus en zwager op Ypeijnsingel 22 kon Klaas Woudstra terecht op het boerderijtje van Andela Zwager en zijn vrouw Sieuwke Jager met hun dochtertje Maaïke.

(Binnendijk 6) Timmerman Jan Koster maakte er schuilplaatsen.

Klaas bleef er tot eind oktober 1944.

Hij heeft van zijn oorlogsjaren veel opgeschreven en tekeningen gemaakt waardoor je een goed beeld krijgt hoe het was. Een aantal tekeningen in dit boekje zijn van zijn hand.

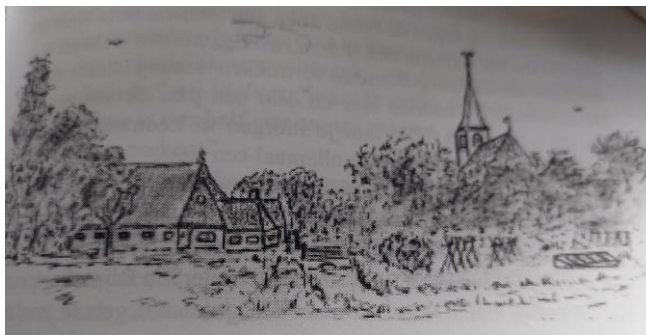

De joodse jongen Nathan van Beeren (geb 1939) was ondergedoken in de kroeg/kapperszaak van de familie Sytze Scheffer op **nr. 16**. De dochter (Doete Scheffer) was van dezelfde leeftijd. Zijn moeder zat in het verzet onder een andere naam (zie advertentie hieronder). Hij is door zijn moeder van Amsterdam over de Zuiderzee naar Rijperkerk gebracht, dit was 1942/1943. Na de oorlog is hij door zijn moeder ook weer gehaald.

Verzetvrouw: Rebecca Duis ofwel "Maria Johanna Karelsen"

Mijn Joodse moeder, Rebecca Duis, was in de Tweede Wereldoorlog in het verzet, onder de valse naam 'Maria Johanna Karelsen', 3e Oosterparkstraat 2, te Amsterdam. Ik was ondergedoken in **Rijperkerk** in Friesland. Ik lag na de oorlog als kind in het burgerziekenhuis en was getuige van een ontmoeting van mijn moeder met een dokter of zuster, die mijn moeder tot ontgoocheling van mijzelf Maria noemden. De twee vrouwen vielen elkaar huilend in de armen ik begreep hier niets van. Later heeft ze mij met tegenzin een paar dingen verteld over de oorlog. Wie kan mij s.v.p. iets vertellen over haar, of de fam. Duis?

Op **nr. 100** zat Tjeerd Moed uit Leeuwarden ondergedoken bij het gezin van zijn oudere broer Klaas Moed. Deze was gevlucht uit Hamburg waar hij werkte in het kader van de Arbeitseinsatz. In februari 1945 werd hij verraden bij de 'Breaafabryk' van Mulder in Leeuwarden, waar hij stiekem werkte. Hij werd opgepakt door Lucas Bunt, een beruchte SS-er. Tjeerd werd geïnterneerd in achtereenvolgens Amersfoort, Vught en Dachau. Hij kwam ziek terug. Begin 1945 kwam er ook een evacu e in het gezin van Klaas Moed (zie bij evacu es). (4)

Slachtedijk 3 rood 9

In 1942 nam het pasgetrouwde echtpaar Roel en Tryntsje Riedstra - van der Vegt de boerderij over van vader Jan Riedstra. Vlak daarna werden 12 tot 14 Duitse soldaten verplicht bij hen ingekwartierd. De groep bestond uit in Rusland gewond geraakte soldaten die hier waren om te herstellen.

Na een tijd vertrok de groep naar Arnhem waarna ze opnieuw naar Rusland moesten. Soldaat Robert König wist te vluchten en kwam op een nacht bij hen. Hij tikte op het raam: 'Bauer, da bin ich'. Hij kreeg een verstopplaats in een slaapkamer met vrouwenkleren en lag met een slaapmuts onder de dekens. Op een keer waren er drie Duitse officieren die naast het bed stonden. Roel heeft toen aan ze duidelijk gemaakt dat zijn vrouw helemaal gek werd van de bombardementen van de geallieerden. Later kwamen er nog twee Letlanders die plaats kregen in het lytshûs. Op een zondagmorgen tijdens het melken stond er plotseling een piloot bij Roel in de stal: 'I am falling down...' hij kreeg plek in 'it bargehok'. Hij kreeg kleren van Roel en het uniform werd verstoppt. Enkele dagen later stonden Duitsers (met speurhonden) voor de deur. De piloot was toen al via Delfzijl in veiligheid gebracht. Na de oorlog kregen ze bedankjes van de overlevers en een oorkonde van president Eisenhower. Het bevrijdingsfeest in Ryptsjerk werd in de schuur gevierd, men zat op pakken stro en maakte muziek en speelde toneel. (5)

Ypeijnsingel 22 rood 10

Op het boerderijtje van Keimpe Veenstra en Klaske Woudstra dook Klaskes broer Klaas Woudstra uit Harlingen een tijdlang onder. Hij was uit Duitsland gevlucht waar hij als bemanningslid van een Duits schip was op het moment dat de oorlog begon en hij werd gezocht.

Hij schreef over Ryptsjerk:

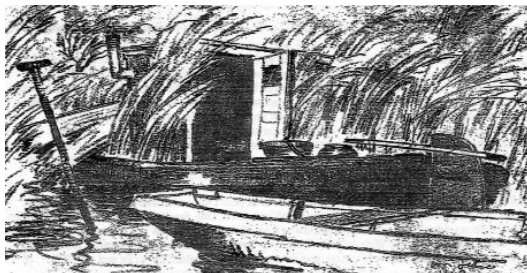
'Rijperkerk was een eensgezind dorpje. Je hoefde niet bang te zijn dat iemand je zou verraden dat je onderduiker was of naar de Engelse zender luisterde'.....

Bûtenfjild rood 11

Vanaf eind oktober 1944 worden er razzia's verwacht en duiken vijf jonge mannen onder in het Bûtenfjild, in een motorbootje met kajuit, de Carolina. Dat zijn uit: Harlingen Klaas Woudstra, (ondergedoken in Rijperkerk waar zijn zus Klaske woonde), Rijperkerk Sipke Jager, Anne Bloemhof en Jan Buruma en Hardegarijp Jan Bienses (achternaam onbekend).

Over de Caroline (met een 'e' aan het eind) vertelt ook Jouke Vlieger, wiens vader Klaas Vlieger op 13-jarige leeftijd de onderduikers op de Caroline met een schouwtje moest bevoorraden. Klaas vertelde zijn verhaal aan Jouke. Hij noemt andere namen van de onderduikers. Maar dat kan kloppen, want het speelt ook eerder, namelijk in 1943-44, nadat de Arbeitseinsatz was ingesteld. De namen die Klaas noemde zijn Willem en Pieter Dorenbos uit Rijperkerk (zonen van Gradus Dorenbos en Aurelia Graansma) en Meint en Wieger Lyzinga uit Hardegarijp. De Caroline lag aan een stukje hooiland tegenover de Sippenfinnen.

Bouwepet rood 12

In de buurt van de Bouwepet bivakkeerden ook meerdere onderduikers, voornamelijk uit Veenwoudsterwal, op een praam met opbouw in de buurt van de Bouwepet. Een tijdlang zat daar ook een Amsterdammer die goed kon tekenen en hun onderkomen schetste (zie hierboven). Deze tekening en gegevens over (ook andere) onderduikersgroepen in het Bûtenfjild zijn vastgelegd door de Stichting Skiednis Feanwâlden e.o onder de titel *Natuergebied Sippenfinnen skûlplak foar ûnderdûkers*. Ook Jan Thyse van der Wal die later in Rijperkerk kwam wonen en daar een groot loonbedrijf stichtte wordt daarin genoemd, als onderduiker in de Sippenfinnen. (6)

Evacués

Vanaf begin 1945 werden gedurende vijf maanden 40 kinderen uit Vlaardingen ondergebracht bij gezinnen in Rijperkerk. Het waren kinderen of jongere broertjes en zusjes van werknemers van de Hollandia melkfabriek in Vlaardingen. De directeur van die fabriek was de vader van de Rijperkerker dominee Couvé en dat verklaart het contact tussen Rijperkerk en Vlaardingen. Er zijn nauwelijks gegevens bekend (namen en gastadressen).

Na de oorlog, op 22 juli 1947, hebben 'de Vlaardingers' een stenen bank geschonken aan het dorp Rijperkerk. Die bank werd eerst in het 'Bos van Ypeij' (park Vijversburg) geplaatst, maar verhuisde later naar de Binnendijk.

In de hongerwinter 1944-45 kwamen er ook volwassen evacués (soms met hun kinderen) uit andere delen van Nederland in Rijperkerk.

Door de hevige strijd bij de opmars van de geallieerden, onder meer door de operatie Market Garden, moesten de mensen uit Limburg, Tiel en omgeving Arnhem en Driebergen massaal hun woningen verlaten.

Op de bevolkingskaarten in de gemeentelijke administratie worden de evacués aangeduid als 'EV'.

Breedijk

Nr. 1, **blauw 1** Op de boerderij van Anne Witzenburg zijn vanaf 25 januari 1945 vier evacués: uit Buren Cornelis M. Verhoeks en Johannes Verhoeks, uit Zeist Doutzen J. van der Wal en Lida (?) van der Wal uit Driebergen.

Nr. 4 **blauw 2** vanaf 25 januari wonen Albertus en Peter Wammes uit Arnhem als evacués bij de weduwe van Douwe Tiekema.

Nr. 8 **blauw 3** vanaf 25 januari 1945 woont Johannes H. Brandt als evacué bij Rients Tijsma en echtgenote.

Nr. 12 **bl 4** vanaf 25 januari 1945 wonen Peter Wammes en echtgenote uit Arnhem als evacués bij Eelke Wijnsma.

Nr. 16 **bl 5** in de bakkerij van Albert van der Veen woont vanaf 27 januari 1945 Harmina J. van der Wal als evacué.

Nr. 20 **bl 6** vanaf 25 januari 1945 woont Antonia Peters uit Bergen (Limburg) met echtgenoot als evacué in het gezin van Willem F. Antonides.

Nieuwlandsweg 1

Nr. 1 **bl 7** vanaf 25 januari 1945 wonen Martines en Gerardus Schlooz uit Arcen en Velden als evacués in het gezin van groentekweker Geert Gaastra en Froukje Bottinga.

Nr. 3 **bl 8** vanaf 25 januari 1945 wonen Jacobus Spee uit Tiel en Gijsbert Spee uit Millingen als evacué in het gezin van Ate Duursma.

Nr. 9 **bl 9** vanaf 25 januari 1945 woont Cornelia de Vries uit Tiel met echtgenoot als evacué in bij het gezin van Douwe Sibma.

Nr. 11 **bl 10** vanaf 25 januari 1945 woont Jantje van Ingen uit Tiel als evacué in bij het gezin van Dirk Greijdanus.

Nr. 18 **bl 11** vanaf 25 januari 1945 woont Hubertina M. Scherjon uit Arcen en Velden met haar echtgenoot in bij het gezin van Jorrit de Jong.

Nr. 20 **bl 12** vanaf 27 januari 1945 wonen Antonius G.J en Joannes F.B. als evacué in op de boerderij van Ernst Langhout.

Nr. 26 **bl 13** vanaf 27 januari 1945 woont Adrianus G.B. de Winter uit Tiel als evacué in bij het gezin van Rypke de Vries.

Oosterdijk

Nr. 1 **bl 14** bij de familie Van der Meer kwamen in september 1944 drie evacuées uit Wageningen. Klaas en Japke van der Meer woonden er

sinds 1943 met hun drie kinderen. Het gezin Straatman uit Wageningen werd door heit Klaas met de boerenkar uit Leeuwarden gehaald. De moeder met twee jongetjes werden naar de familie Heins gebracht en de vader met dochter Rika en zoon Henk kwamen bij de familie Van der Meer. Voor hun dochter Eelkje betekende dit een levenslange vriendschap. De families hielden contact. Bij het 60-jarig bevrijdingsfeest waren ze te gast bij de familie Straatman in Wageningen. Voor Eelkje en Jan de Vries een onvergetelijke gebeurtenis.

(meer hierover in de doarpskrante voorjaar 2025)

Nr. 4 [bl 15](#) vanaf 27-1-1945 woont Marie Therèse Straatman-van Ernst uit Wageningen met twee van haar vier kinderen als evacu e in het gezin van boer Jan Heins (zie hierboven).

Nr. 6 [bl 16](#) Hendrika de Winter uit Tiel werd vanaf 27 januari 1945 als evacu e opgenomen in het gezin van Folkert Buruma.

Nr. 11 [bl 17](#) vanaf 27 januari 1945 woont Nicolaas Gerritsen uit Oosterbeek als evacu e in bij het gezin van Tjeerd Boersma.

Nr. 12 [bl 18](#) vanaf 27-1-1945 woont Klasina Gerrits uit Oosterbeek als evacu e in bij het gezin van Teunis Visser.

Binnendijk

Nr. 5 [bl 19](#) op 27-1-1945 trekt Martinus Willem Lauf uit Bergen als evacu e in bij Johannes Bakker en zijn echtgenote.

Nr. 13 [bl 20](#) op 27-1-1945 komen Christina Lauf-Ermers (echtgenote van J. Lauf) en kinderen uit Siebengewald als evacu es inwonen bij het gezin van Klaas Rijpma.

Nr. 18 [bl 21](#) op 27-1-1945 komt Gerardus Lauf uit Bergen inwonen bij het gezin van Foppe Bakker.

Nr. 20 [bl 22](#) bij Jan en Ankje van der Kooi logeerde Marie Woensdregt uit Vlaardingen als evacu e. Haar verslag van die vijf maanden is opgenomen in Doarpslibben 18e jaargang 1995.

Een citaat: *'...Voor de 13-jarige Marie was de evacuatie vanuit Vlaardingen naar Ryptsjerk in februari 1944 min of meer een wereldreis..... Je gaat nu gemakkelijker naar Tunesi  dan toen naar Friesland.... Ze bleef vijf maanden bij de familie en sprak toen ze thuiskwam zelfs Fries tegen haar moeder....'*

Nr. 22 [bl 23](#) op 25 januari 1945 komt Franz F.L. Merves (?) uit Arnhem als evacu  inwonen bij Reinder R. van der Wal en echtgenote.

Nr. 23 [bl 24](#) op 15 juni 1944 tot 26 februari 1946 verblijft Geertruit van Ast weduwe van Cornelis J. van Weeland uit Vlissingen als evacu  bij Klaas Vellema (en Trijntje Bouma?).

Nr. 24 [bl 25](#) Op 27-1-1945 komt evacu  Roelof Koster uit Rhenen inwonen bij het gezin van Jan Koster.

Nr. 44 [bl 26](#) Op 26 januari 1945 kwam Wilhelmina Meijer uit Wageningen als evacu  inwonen bij het gezin van Douwe Graansma.

Nr. 55 [bl 27](#) Op 27-1-1945 komt Hendrik F. van Ernst uit Wageningen als evacu  bij Jan Boersma en zijn vrouw Grietje Boersma-Meekma.

Nr. 57 [bl 28](#) Op 25 januari 1945 komt W.H. van Riemsdijk uit Tiel als evacu  inwonen bij Auke Hoekstra en zijn vrouw.

Nr. 58 [bl 29](#) Vanaf 25 januari 1945 wonen Arnoldus van Riemsdijk met echtgenote uit Tiel als evacu s bij Sjoerdje R. van der Glas, weduwe van Sytze M. Kootstra.

Nr. 60 [bl 30](#) Vanaf 26 januari 1945 wonen er drie evacu s bij het gezin van Jacob Zwager: Ruth van der Laan, Janna W. Wagner en Angenitha E. Ram.

Nr. 61 [bl 31](#) Vanaf 27-1-1945 woont Aise Ypeij als evacu  bij het gezin van Romke Soldaat.

Nr. 64 [bl 32](#) Vanaf 27 januari 1945 woont Johanna Verwoerdts als evacu  bij het gezin van Sjoerd Visser.

Nr. 71 [bl 33](#) Vanaf 26 januari 1945 woont Berdina van Os-van der Burgt uit Tiel (echtgenote van G. van Os) met een kind en met Alida Eterman uit 's-Gravenhage als evacu  bij het gezin van timmerman Poppe Graansma.

Nr. 72 [bl 34](#) Vanaf 27 januari 1945 woont Sophius Manus de Jong als evacu  in het gezin van slachter Jacob T. van der Meulen.

Nr. 73 [bl 35](#) Vanaf 27 januari 1945 wonen Leendert Baars en echtgenote uit Driebergen samen met Maria Sparidaans uit Venlo en Jenneke en Jacob Baars eveneens uit Driebergen als evacu s op de boerderij (thans 'de Vertakking') van Douwe van der Heide en zijn gezin.

Nr. 74 [bl 36](#) Vanaf 27 januari 1945 woont M. van der Kolk en echtgeno(o)t(e) uit Renkum als evacu s in bij het gezin van Wolter Sibma.

Nr. 86 [bl 37](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Mettje van Uitert uit Tiel als evacu e in bij het gezin van Albert Kloetstra.

Nr. 90 [bl 38](#) Vanaf 27 januari 1945 wonen Ype van der Wal en Gerritje Dijkman als evacu es in bij Jacobus Klijsma en zijn vrouw.

Nr. 100 [bl 39](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Jurriaan de Jongh uit Tiel als evacu e bij het gezin van Klaas Moed. Hij was juwelier.

Slachtedijk

Nr. 3 [bl 40](#) Op 27-1-1945 trekken Johanna H. Ockeloen en Anthonie W. Wandel uit Nieuwerkerk als evacu es in bij het gezin van Roelof Riedstra.

Nr. 5 [bl 41](#) Van 9 december 1942 tot 26 augustus 1943 verblijven Machiel van der Hoeven en zijn echtgenote uit Monster als evacu e bij het gezin van dominee Hermanus W.J.C. Hanselaar in de pastorie.

Nr. 12 [bl 42](#) Op 27 januari 1945 trekt Hendrik Baars uit Rhenen met echtgenote en een kind als evacu e in bij Tjebbe N. Swart en Pietje Bloemhof. (?) Hij was assistent directeur van de zuivelfabriek te Gytsjerk.

Nr. 14 [bl 43](#) Op 27 januari 1945 trekt Antonia Baars uit Rhenen als evacu e in bij Sytze van der Kooi (?).

Ypeijsingel

Nr. 20 [bl 44](#) Yme Woensdregt, broer van evacu e Marie Woensdregt (zie Binnendijk 20), kwam volgens Marie in de hongerwinter naar Rijperkerk, waar hij als evacu e logeerde bij de familie Buruma. Dat is bij Gerrit (Gjet) en Jantsje Buruma op Ypeijsingel 20.

Nr. 30 [bl 45](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Jan Bijl uit Tiel als evacu e bij Gerrit Posthuma en zijn echtgenote Hiltje Posthuma-de Vries.

Nr. 42 [bl 45](#) Vanaf 27-1-1945 woont Gijsbertha van Asch uit Tiel als evacu e bij het gezin van Albert H. Kooistra en Hinke Kooistra-Meijer.

Nr. 50 [bl 47](#) Vanaf 27-1-1945 wonen Jan Koster en echtgenote uit Arnhem als evacu es bij Jacobus A. Hoekstra.

Nr. 52 [bl 48](#) Vanaf 27-1-1945 woont Johanna H. Becherman uit Tiel als evacu e bij Beitske Soldaat-de Hoop, weduwe van Gerrit R. Soldaat.

Nr. 56 [bl 49](#) Vanaf 27 januari 1945 wonen Willem Wandel uit Nieuwerkerk en Hendrik M.J. Wandel uit Driebergen als evacu es bij het gezin van Roel Ellens.

Nr. 62 [bl 50](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Willem G.J. Spies uit Tiel als evacu e bij Jan Veenstra en zijn echtgenote.

Nr. 68 [bl 51](#) Vanaf 27-1-1945 woont Lamberta Clasina van de Peppel uit Wageningen als evacu e bij Sytze Vlieger en echtgenote.

Nr. 70 [bl 52](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Peter F. Valk uit Tiel als evacu e bij echtpaar Rein J. Visser en Ybeltje W. Visser-Postma.

Rijksstraatweg

Nr. 6 [bl 53](#) Vanaf 25 januari bivakkeren in het bemalingsgebouw drie evacu es uit het Limburgse Oh e en Laak: Catharina G.P. Vaassen, Peter B.W. Vaassen en Eugenius W.M. Vaasen.

Nr. 17 [bl 54](#) Vanaf 26 januari 1945 wonen de uit Tiel afkomstige Jan D.H.P. van Zetten en Albert Dirk van Zetten met echtgenote als evacu es bij het gezin van Taeke Venema.

Zwartewegsend

Nr. 2 [bl 55](#) Hendrika van Alphen uit Driel wordt vanaf 27 januari 1945 als evacu e opgenomen in het gezin van Albert van der Wal (bron: woningkaart).

Nr. 41 [bl 56](#) Het gezin van Jacob Bakker verblijft van 20 september 1943 tot 29 februari 1944 als evacu e bij het gezin van Jan Miedema. Eerder woonden ze in Tietjerk en vanaf eind februari 1944 in Ermelo.

Nr. 45 [bl 57](#) Gerarda Teunissen uit Amsterdam verblijft vanaf 26 januari 1945 als evacu e in het gezin van Evert Krol (bron: woningkaart).

Westerdijk

Nr. 1 [bl 58](#) Bij Feikje Schaafsma woont vanaf 25 januari 1945 als evacu e Auguste A.H. Vos uit Venlo.

Nr. 4 [bl 59](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Daniel P. Verhoeks uit Tiel als evacu e bij Tjalling Posthuma.

Nr. 9 [bl 60](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Gerardus J.G. Gielman uit Venlo met dochtertje als evacu e in bij Pieter van der Veen.

Nr. 25 [bl 61](#) Vanaf 25 januari 1945 woont Harmina J. Laimert uit Tiel als evacu e op de boerderij van Pieter Riedstra en gezin.

Inkwartieren

Een andere groep inwonenden bestond uit Duitse militairen die waren ingekwartierd, onder meer in de pastorie (de Orts-Kommandant), in Eben Haëzer en in een lokaal van de school bij de brug. Nadat de Hoekstra's in het najaar van 1944 hun boerderij moesten verlaten, werden daar ook Duitse militairen ondergebracht. Ook bij de familie Riedstra werd een hele groep ingekwartierd. Later kwam één ervan terug om als deserteur de oorlog te overleven. (zie bladz. 8/9)

Op Breedijk 18 en Binnendijk 61 (zie hieronder) waren enige tijd Duitse militairen ingekwartierd. Er waren vast meer inkwartieringen waar vaak liever niet over gesproken werd. Na de oorlog werden kinderen van die gezinnen wel geplaagd: *'dyn heit wie foar de Dútsers...'*

De meeste Duitsers waren ons 'goedgezind', ze waarschuwden zelfs voor razzia's. Maar als er geschoten moest worden was het: 'Befehl ist Befehl'.

In 'doarpslibben winter 2024' staat een interview door leerlingen van cbs Alpha met Jitske Bosma-Soldaat. Zij woonde in haar jeugd aan de Binnendijk 61. Zij hadden twee Duitsers in huis: 'de één was aardig en de ander was vreselijk. Hij heeft wel eens het geweer in huis op ons gericht en maakte het geluid 'ratatata'. Dat vonden we toch echt wel eng.' Ze hadden behalve de Duitsers ook een evacuë uit Limburg. Waar ze allemaal sliepen, weet ze niet meer, ze hadden maar een gewoon huis.

Literatuur onderduikers:

1. Concept-artikel van Tseard Hoekstra op basis van interview met Roelie Sibma. (Nieuwlandsweg 9)
- 2 Interview Rynk Bosma met E. de Vries-van der Meer. (Oosterdijk 1)
3. Verslag Jan Haijtema 99 pagina's. (Oosterdijk 9)
4. Zie Berend Moed syn ferhaal oer de oarloch yn Ryptsjerk, 7/4/2024. In Doarpslibben Ryptsjerk, 46e jiergong Simmer 2024. (Binnendijk 100)
5. Verslag gedeserteerde Duitser door Rynk Bosma (Slachtedijk 3)
6. Verslag van de Stichting Skiednis Feanwâlden. (Bouwepet)

80 jaar Vrijheid

Met dank aan de sponsoren:

Stichting Ole Brumm

Van der Meer Boerema Stichting

Gemeente T-diel Vrijheidsfonds

Rekladruk